

2019 M. GEGUŽĖS 17 D.

Europos Sąjungos investicijų ir jaunimo užimtumo iniciatyvos veiksmingumo, efektyvumo ir poveikio, įskaitant jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimą, vertinimas

SANTRAUKA

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Paslaugų sutartis finansuojama Europos socialinio fondo lėšomis pagal 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 12 prioritetą „Techninė parama, skirta informuoti apie veiksmų programą ir jai vertinti“ ir vykdoma LR SADM užsakymu.

VERTINIMO TIKSLAS, OBJEKTAS IR UŽDAVINIAI

Pagrindinis atlikto **vertinimo tikslas** – įvertinti ES investicijų ir specialaus asignavimo Jaunimo užimtumo iniciatyvos (JUI) finansuojamų priemonių **veiksmingumą, efektyvumą** ir **poveikį**, siekiant tinkamai atsiskaityti Europos komisijai (EK) ir patobulinti intervencijų įgyvendinimą jaunimo užimtumo didinimo srityje.

Lietuvai specialusis asignavimas JUI buvo skirtas atsižvelgiant į tai, jog šalis pateko tarp 20 regionų, kuriuose jaunimo (15–24 m.) nedarbo lygis 2012 m. viršijo 25 proc.¹ Visose šalyse, kurioms jis buvo skirtas, specialusis asignavimas JUI pirmiausia turėjo būti naudojamas Jaunimo garantijų iniciatyvos (JGI), užtikrinančios kokybiško darbo, tolesnio mokymosi, praktikos ar stažuotės pasiūlymą 15–24 m. jaunuoliams per keturis mėnesius nuo darbo netekimo ar išėjus iš formaliojo švietimo sistemos, įgyvendinimo veiksmų plane numatytiems priemonėms finansuoti. Lietuvoje nustatyta JGI tikslinė grupė yra šiek tiek platesnė ir apima 15–29 m. amžiaus asmenis. Taip pat, remiantis JGI įgyvendinimo veiksmų planu², JUI yra įtraukta į 2014–2020 metų ES investicijų veiksmų programą (VP) – jai įgyvendinti yra skirtas 7 prioriteto 7.4.1 uždavinys „Sumažinti nedirbančio, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio 15–29 m. amžiaus jaunimo skaičių“³. Šiam uždaviniui pasiekti yra numatytos priemonės „Jaunimo užimtumo didinimas“ (07.4.1-ESFA-V-404) ir „Jaunimo užimtumo didinimas (II)“ (07.4.1-ESFA-V-414).

Pagrindinis atlikto **vertinimo objektas** buvo dvi minėtos ES struktūrinių fondų ir specialiojo asignavimo JUI finansuojamos priemonės bei jų veiklos – 2014–2020 metų VP 7 prioriteto „Kokybiško užimtumo ir dalyvavimo darbo rinkoje skatinimas“ 7.4.1 uždavinio „Sumažinti nedirbančio, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio 15–29 m. amžiaus jaunimo skaičių“ įgyvendinimui skirtos priemonės „Jaunimo užimtumo didinimas“ (07.4.1-ESFA-V-404) projektai „Atrask save“ bei „Naujas startas“ ir priemonės „Jaunimo užimtumo didinimas (II)“ (07.4.1-ESFA-V-414) (planuojamos) veiklos. Vis dėlto, atsižvelgiant į vertinimo tikslus, didžiausias dėmesys vertinimo metu buvo skirtas priemonės „Jaunimo užimtumo didinimas“ (07.4.1-ESFA-V-404) ir jos projektų „Atrask save“ bei „Naujas startas“ analizei. Toliau santraukoje taip pat pristatomi būtent šios priemonės ir jos projektų vertinimo rezultatai.

Kaip jau minėta, pagal priemonę „Jaunimo užimtumo didinimas“ (07.4.1-ESFA-V-404) Lietuvoje buvo įgyvendinti du projektai – pirminės intervencijos projektas „**Atrask save**“ ir antrinės intervencijos projektas „**Naujas startas**“.

Pirminės intervencijos projektą „**Atrask save**“ įgyvendino dvi institucijos – Lietuvos darbo birža prie LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos⁴ (LDB) bei Jaunimo reikalų departamentas prie LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (JRD).

JRD dirbo su ekonomiškai neaktyvių (nedirbančių, nesimokančių ir LDB neregistruotų) jaunuolių tiksline grupe. Darbui su šiais jaunuoliais buvo pasitelktos konkurso būdu atrinktos 55 jaunimo ir su jaunimu dirbančios organizacijos, savivaldybių biudžetinės įstaigos ir kitos institucijos, kuriuose buvo įdarbinti 64 vietos JRD JGI koordinatoriai, tiesiogiai teikę paslaugas projekto dalyviams. Minėtų

¹ Europos Komisija (2013), Jaunimo užimtumo iniciatyva, COM (2013) 144 final, Strasbūras. <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0144:FIN:LT:PDF>>.

² Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ 2014 m. rugpjūčio 19 d., Nr. A1-416, Vilnius.

³ Lietuvos Respublika (2014), 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa. <<http://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/2014-2020-metu-europos-sajungos-fondu-investicijuveiksmu-programa>>.

⁴ Nuo 2018 m. spalio 1 d. vadinama Užimtumo tarnyba prie LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

organizacijų ir vietos JRD JGI koordinatorių paslaugos projekto dalyviams buvo teikiamos visose šalies savivaldybėse. Su kiekvienu projekte dalyvauti sutikusių jaunuoliu buvo sudaromas individualus veiklos planas, kuriame buvo numatomos dalyviui reikalingos ir dalyvavimo projekte metu teiktinos paslaugos. Ekonomiškai neaktyviam jaunuoliui teikiamos paslaugos galėjo apimti socialinių ir gyvenimo įgūdžių ugdymą, pagalbą pažįstant save, motyvavimą, informavimą apie jauno žmogaus galimybes, tarpininkavimą su švietimo įstaigomis, įtraukimą į visuomenei naudingas veiklas, taip pat, kai kuriais atvejais, jeigu problemos konkretesnės, jaunuoliui padėdavo įvairūs siauros srities specialistai (finansinio raštingumo specialistai, teisininkai, psichologai, vaiko priežiūros specialistai ir kiti)⁵. Minėtos paslaugos vienam dalyviui turėjo būti suteiktos per 1–3 mėn. laikotarpį. Taip pat kiekvienas jaunuolis galėjo rinktis atlikti iki 3 mėn. trunkančią savanorišką veiklą ne pelno siekiančioje organizacijoje. Tokiu atveju, be jau išvardintų paslaugų, jaunuolis galėdavo gauti ir savanorystės vietos paieškos, savanoriškos veiklos atlikimo organizavimo, mokymų savanoriškos veiklos metu ir mentorystės savanoriškos veiklos metu (teikiamas Jaunimo savanoriškos tarnybos mentorių) paslaugas. Taip pat bet kuriuo dalyvavimo projekte metu dalyviui buvo sudaroma galimybė registruotis Teritorinėje darbo biržoje (TDB), jeigu tokia galimybė konkrečiam dalyviui buvo aktuali.

LDB dirbo su nedirbančių, nesimokančių, tačiau darbo biržoje registruotų jaunų bedarbių tiksline grupe. Papildomai ši LDB tikslinė grupė dar buvo skirstoma į pasirengusių ir nepasirengusių darbo rinkai projekto dalyvių pogrupius. Kaip ir JRD, LDB įgyvendindama projektą pasitelkė partnerius – TDB skyrius, kuriuose buvo įdarbinti 62 LDB JGI koordinatoriai. LDB paslaugos taip pat buvo teikiamos visose šalies savivaldybėse. Su kiekvienu projekte dalyvauti sutikusių dalyviu buvo sudaromas individualus veiklos planas, kuriame buvo numatomos dalyviui reikalingos ir dalyvavimo projekte metu teiktinos paslaugos. Tačiau LDB atveju, dalyviams teiktos paslaugos buvo labiau standartizuotos, dalis paslaugų buvo teikiama ne individualiai, tačiau grupinių užsiėmimų metu. Taip pat su dalyviu dirbo ne tik LDB JGI koordinatorius ir siauros srities specialistai, tačiau ir viešųjų pirkimų būdu atrinkti lektoriai, kiti paslaugų teikėjai. LDB veiklą dalyvis, atsižvelgiant į jo pasiruošimą darbo rinkai, galėjo gauti pasirengusiems arba nepasirengusiems darbo rinkai jauniems bedarbiams skirtas paslaugas. Darbo rinkai pasirengusiems jaunuoliams skirtos paslaugos apėmė darbo paieškos, laiko planavimo, streso valdymo ir kitų „minkštųjų“ kompetencijų ugdymo paslaugas. Jaunuoliams taip pat organizuoti susitikimai su potencialiais darbdaviais, dalis jų galėjo dalyvauti trumpos trukmės neformaliojo profesinio mokymo programose. Darbo rinkai pasirengusiems jaunuoliams skirtos veiklos dažniausiai buvo vykdomos 2–3 savaitių laikotarpiu.

Darbo rinkai nepasirengusiems jaunuoliams pirmiausia buvo teikiamos savęs pažinimo paslaugos – psichologo paslaugos, individualus darbinių gebėjimų, profesinių interesų ir asmenybės bruožų testavimas. Identifikavus konkretaus jaunuolio poreikius, jam buvo teikiamos orientavimo į samdomą darbą, orientavimo į savarankišką veiklą arba orientavimo į švietimo sistemą paslaugos. Orientuojamiems į samdomą darbą jaunuoliams buvo teikiamos informavimo apie vietos darbo rinką, pagalbos rengiantis darbo paieškai ir bendravimui su darbdaviais paslaugos, rengiami vizitai į regione veikiančias įmones, suteikta galimybė atlikti praktiką pasirinktoje įmonėje. Orientuojamiems į švietimo sistemą jaunuoliams buvo teikiamos savivaldybėje veikiančių švietimo įstaigų pristatymo, supažindinimo su stojimo į jas reikalavimais, šešėliavimo pasirinktoje įmonėje paslaugos, organizuoti vizitai į švietimo įstaigas. Į savarankišką veiklą orientuojamiems jaunuoliams buvo siūlomos veiklos teisinio reglamentavimo, verslumo mokymų srityse, susitikimai su vietos smulkiojo verslo atstovais. Nepasirengusiems darbo rinkai jaunuoliams teiktos paslaugos dažniausiai būdavo suteikiamos per 2–3 mėnesių laikotarpį.

⁵ LDB ir JRD paraiška finansuoti iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamą projektą, p. 47.

Jaunuoliams, kurie sėkmingai baigė dalyvavimą pirminės intervencijos projekto „Atrask save“ veiklose, tačiau po dalyvavimo jose negavo nesubsidijuojamo darbo arba mokymosi pasiūlymo, buvo suteikta galimybė dalyvauti **antrinės intervencijos projekto „Naujas startas“ veiklose**. Projekte „Naujas startas“ dalyviams buvo siūloma dalyvauti skirtingo tipo aktyviose darbo rinkos politikos priemonėse – formaliame ir neformaliame profesiniame mokyme, darbo įgūdžių įgijimo rėmimo priemonėje, įdarbinimo subsidijuojant ar įdarbinimo pagal pameistrystės sutartį priemonėse, atlikti stažuotę arba pasinaudoti finansavimu verslo pradžiai⁶. Taip pat projekto dalyviams buvo sudaryta galimybė dalyvauti keliose priemonėse – pavyzdžiui, baigti neformaliojo profesinio mokymo programą ir vėliau dalyvauti įdarbinimo subsidijuojant priemonėje. Projektą „Naujas startas“ įgyvendino LDB, o visi projekto dalyviai turėjo būti registruoti darbo biržoje.

Analizuojant aptartą vertinimo objektą ir siekiant pagrindinio vertinimo tikslo, buvo įgyvendinti šie **vertinimo uždaviniai**:

1. **Išanalizuoti** VP 7 prioriteto 7.4.1 uždavinio „Sumažinti nedirbančio, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio 15–29 m. amžiaus jaunimo skaičių“ **priemonės „Jaunimo užimtumo didinimas“ projektų pasiekimai ir pateiktos išvados bei rekomendacijos dėl intervencijų logikos, veiksmingumo, efektyvumo, rezultatyvumo, poveikio, tvarumo**;
2. Remiantis atlikto vertinimo išvadomis, **pateiktos 2 (dvi) priemonės „Jaunimo užimtumo didinimas II“ įgyvendinimo alternatyvos** (projektų įgyvendinimo modeliai), atsižvelgiant į šiai priemonei skirtas finansavimo lėšas bei nustatytus rodiklių išsipareigojimus. Viena planuojamos įgyvendinti priemonės alternatyva apėmė jau suplanuoto priemonės įgyvendinimo modelio ir veiklų vertinimą, o antroji buvo pasiūlyta pačių vertinimą atliekančių analitikų.

VERTINIMO TEORINIS MODELIS IR VERTINIMO METODAI

Atliekant ES investicijų ir JUI veiksmingumo, efektyvumo ir poveikio, įskaitant JGI įgyvendinimą, vertinimą buvo taikomas kaitos teorija grįstas vertinimo požiūris.

Konstruojant kaitos teorija grįstą modelį konkrečiam atvejui, svarbu įvardyti tokius elementus:

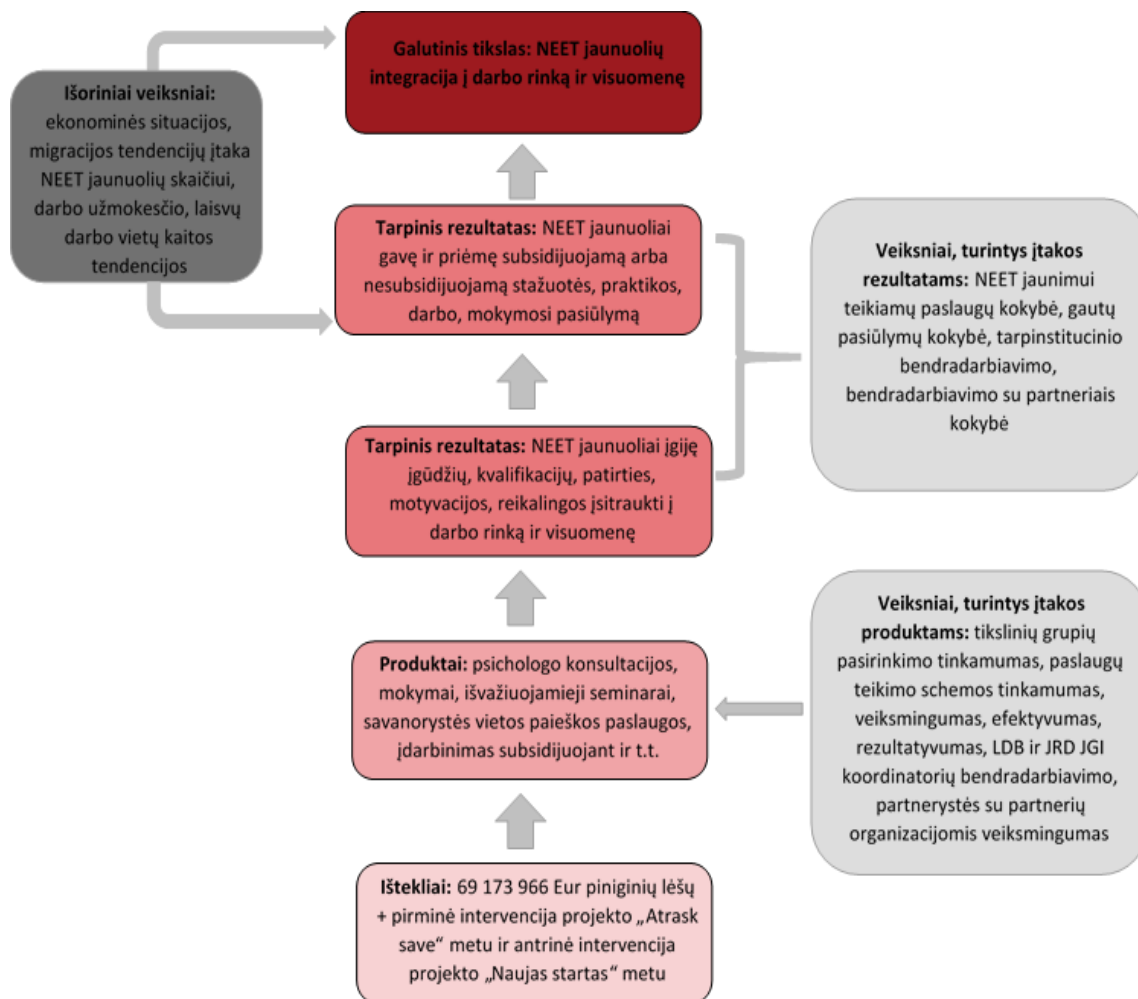
- **Galutinį tikslą** – pagrindinį pokytį, kurio yra siekiama intervencijomis ir į kurį yra orientuoti tarpiniai pokyčiai;
- **Pokyčių strategiją** – tarpinių pokyčių, reikalingų įvykti, kad būtų pasiektas galutinis tikslas, seką;
- **Prielaidas** – teorija ar įrodymais paremtą interpretaciją, identifikuojančią esminius priešastinius ryšius ir apibūdinančią būtinas sąlygas, kad pokyčiai įvyktų⁷.

Pagrindiniu JUI intervencijų tikslu vertinimo metu sudarytame modelyje įvardijamas siekis, jog NEET jaunuoliai sėkmingai integruotųsi į darbo rinką ir visuomenę. Modelis taip pat rodo, jog tam, kad šis tikslas būtų pasiektas, būtina, jog turimi išteklių (JUI įgyvendinimui skirti finansai ir suplanuotos intervencijos) virstų realiais produktais, o pastarieji sukurtų tarpinius rezultatus, be kurių galutinis tikslas negalėtų būti pasiektas. Tam, kad pasitelkiant turimus išteklius būtų sukurti planuojami produktai ir, atitinkamai,

⁶ Remiantis Lietuvos darbo biržos pateikiama informacija.

⁷ Isabel Vogel, *Review of the use of 'Theory of Change' in International Development. Review Report* (užsakovas – Jungtinės Karalystės Tarptautinės plėtros departamentas), 2012, 4.

pasiekti tarpiniai rezultatai, būtina užtikrinti, jog būtų išpildytos produktams sukurti ir rezultatams pasiekti būtinos prielaidos (modelyje pavaizduotos šviesiai pilka spalva pažymėtuose laukeliuose dešinėje).

PAVEIKSLAS 1. VERTINIMO TEORINIS MODELIS

Šaltinis: sudaryta „BGI Consulting“.

Nors teoriniame modelyje reikalingos išpildyti prielaidos įvardytos gana konkrečiai ir detalai, tačiau vertinimo požiūriu jos taip pat galėtų būti apibendrintos iki pagrindinių vertinimo kriterijų. Kitaip tariant, tam, kad turimi išteklių virstų suplanuotais produktais, o šie užtikrintų tarpinių rezultatų atsiradimą ir galutinio tikslo pasiekimą, reikia, jog įgyvendintos JUI intervencijos būtų tinkamos, veiksmingos, efektyvios, rezultatyvios ir turėtų poveikį. Taip pat svarbu užtikrinti, jog įgyvendintos veiklos būtų aukštos kokybės. Papildomai atliekant analizę reikėjo įvertinti ne tik tai, ar galutinis intervencijų tikslas buvo pasiektas, bet ir kiek šis pasiekimas yra tvarus, t. y. ar NEET jaunuolių integracija į darbo rinką ir visuomenę yra ilgalaikė.

Suformuoto kaitos teorinio modelio prielaidos buvo tikrinamos surenkant empirinius duomenis, leidžiančius įvertinti ar buvo sukurtos būtinos sąlygos (t. y. išteklių buvo panaudoti tinkamai, veiksmingai, efektyviai, rezultatyviai ir sukūrė poveikį), tam, kad būtų sukurti tarpiniai rezultatai ir pasiektas galutinis intervencijų tikslas.

Empiriniai duomenys buvo renkami pasitelkiant įvairius duomenų rinkimo ir analizės metodus – mokslinės literatūros ir aktualių teisės aktų analizę, SFMIS, tinklapyje esinčios investicijos.lt pateikiamų, LDB vertintojams pateiktų 43 605 priemonės veiklų dalyvių duomenų analizę, šešių tikslinių grupių (projekto „Atrask save“ ir projekto „Naujas startas“ vietos LDB, JRD JGI koordinatorių, Jaunimo savanoriškos tarnybos mentorių, projektų veiklų dalyvių, JRD partnerių organizacijų vadovų) anketines apklausas, kuriose iš viso dalyvavo 5086 respondentai, 6 pusiau struktūruotus interviu su 7 nacionalinio lygmens suinteresuotų pusių atstovais, 5 savivaldybių atvejo studijas, kurių metu atliktas 21 interviu, matematinę priemonės veiklų kaštų – efektyvumo analizę, 3 užsienio šalių patirties atvejo studijas, nuasmenintų 43 605 priemonės veiklų dalyvių SODRA duomenų analizę.

PAGRINDINĖS VERTINIMO IŠVADOS

TINKAMUMAS

Atlikus specialaus asignavimo JUI įgyvendinimo Lietuvoje vertinimą tinkamumo požiūriu buvo nustatyta, jog įgyvendinant priemonę ir pagal ją finansuotus projektus **numatytos siektinos produkto rodiklių** (į projektų veiklas pritraktų dalyvių skaičiaus) **reikšmės buvo labai ambicingos**. Taip pat atkreiptas dėmesys, jog numatytos rodiklių reikšmės **neatitiko priemonės ir jos projektų planavimo ir įgyvendinimo laikotarpiu egzistavusios socialinės–ekonominės situacijos**, kadangi visu priemonės ir pagal ją finansuotų projektų įgyvendinimo laikotarpiu nedirbančių ir nesimokančių (NEET) jaunuolių skaičius šalyje nuosekliai mažėjo (daugiausia dėl socialinių–ekonominių, su projektų įgyvendinimu nesusijusių, priežasčių), o numatytos siektinos rodiklių reikšmės atitinkamai koreguojamos nebuvo.

Be to, ambicingos siektinos priemonės ir pagal ją įgyvendintų projektų produkto rodiklių reikšmės bei vėliau nei planuota pradėtos įgyvendinti projektų veiklos lėmė tai, jog suplanuotus rodiklius pasiekti buvo sudėtinga, JRD JGI ir LDB JGI koordinatorių darbo krūvis dažnai viršijo jų galimybes, trūko laiko individualiam darbui su dalyviais, nukentėjo teikiamų paslaugų kokybė, dalyvių pritrūkimo į projektų veiklas būdai kartais balansavo ant priverstinio dalyvavimo ribos, dalyviai į priemonės veiklas buvo įtraukiami iki pat suplanuotos jų pabaigos, neatsižvelgiant į tai, jog dalies paslaugų vėliausiai įtrauktiems dalyviams nebebuvo galima suteikti, į projektų veiklas buvo įtraukiami ir tokie dalyviai, kuriems pagalba nebuvo reikalinga arba kuriems priemonės veiklos nebuvo pakankamos, paskutiniiais projektų įgyvendinimo mėnesiais veiklose dalyvavę dalyviai galėdavo gauti tik tas paslaugas, kuriose numatytas dalyvių skaičius dar buvo nesurinktas, o ne tas, kurios pačiam dalyviui būtų aktualiausias.

Atliekant vertinimą taip pat buvo nustatyta, jog **įgyvendinant projektus „Atrask save“ ir „Naujas startas“ teiktos paslaugos nebuvo pakankamai kompleksinės**, galėjo padėti spręsti tik daliai NEET jaunuolių kylančius iššūkius. Konkrečiai, projektų įgyvendinimo metu siūlytos veiklos galėjo padėti spręsti iššūkius, kylančius motyvacijos dirbti ar mokytis, informacijos apie galimybes tai daryti pakankamai neturintiems jaunuoliams, taip pat tiems, kurie neturi darbo rinkoje paklausios kvalifikacijos ar darbinės patirties. Tačiau **jaunuoliams, susiduriantiems su kitomis objektyviomis kliūtimis, trukdančiomis ištraukti iš švietimo sistemą ar darbo rinką (pvz., neįgaliams jaunuoliams, turintiems šeimyninių įsipareigojimų, įvairių priklausomybių, itin žemą išsilavinimo lygį) kylantys iššūkių projektų finansuotomis veiklomis nebuvo sprendžiami visai** (pvz., projekto „Atrask save“ LDB vykdytų veiklų atveju bei projekto „Naujas startas“ veiklų atveju) **arba jų sprendimas nebuvo pakankamai efektyvus** (pvz., projekto „Atrask save“ JRD vykdytų veiklų atveju). Dalyvių, susiduriančių su iššūkiu, kurių projektų veiklos negalėjo padėti išspręsti visa apimtimi, vietos LDB ir JRD JGI koordinatorių vertinimu buvo iki 25 proc. LDB ir iki 50 proc. JRD įgyvendintų veiklų atveju.

Projekto „Atrask save“ finansuotos veiklos taip pat **nepakankamai atitiko ir sąlyginai geriausioje padėtyje esančios tikslinės grupės – motyvuotų, orientuotų į tikslą dalyvių, norinčių kuo greičiau dalyvauti projekto „Naujas startas“ veiklose, ir įgyti kvalifikaciją arba darbinės patirties, poreikius**. Nebuvo numatyta galimybė tokiems dalyviams dalyvauti tik dalyje projekto „Atrask save“ finansuotų veiklų ir greičiau pereiti į antrinės intervencijos projektą. Daugiausia su tokiais dalyviais susidūrė LDB JGI koordinatoriai, kurie šį iššūkį sprendė tokius **motyvuotus dalyvius nukreipdami į JRD JGI koordinatorių vykdomas veiklas**, kuriuose dalyviai galėjo dalyvauti trumpesnę laiką (minimaliai – 8 val.). Tačiau toks **neformalus problemos sprendimas kėlė sunkumų tiek patiems dalyviams, tiek JRD JGI koordinatoriams**, kuriems teko dirbti su dalimi JRD pasirinktai tikslinei grupei (nedirbantys, nesimokantys, darbo biržoje neregistruoti ir su didžiausiais sunkumais susiduriantys jaunuoliai) nepriklausančių dalyvių.

Atlikta analizė atskleidė ir tai, jog pasirinktas **projekto „Atrask save“ įgyvendinimo modelis**, kai projektas įgyvendintas bendradarbiaujant dviem institucijoms (JRD ir LDB), nors ir **sudarė geresnes galimybes kooperuotis, derinti įgyvendinamas veiklas ir atliepti daugiau tikslinės grupės jaunuolių poreikių**, tačiau **kėlė papildomų tarpusavio veiklų derinimo ir kooperacijos iššūkių**, kai kuriais atvejais **klaidino potencialius projekto dalyvius, negarantavo sklandaus toje pačioje savivaldybėje dirbančių JRD JGI ir LDB JGI koordinatorių bendradarbiavimo**. Atsižvelgiant į tai, jog dvių institucijų bendradarbiavimas geriau atliepiant tikslinės grupės jaunuolių poreikius, įgyvendinant veiklas, galėjo būti pasiektas ir institucijoms įgyvendinant skirtingus projektus, o bendras projekto įgyvendinimas kėlė iššūkių, pasirinktas projekto „Atrask save“ įgyvendinimo modelis įvertintas kaip nepasiteisinęs.

Vertinant pasirinktą projekto „Atrask save“ įgyvendinimo institucinę struktūrą taip pat atkreiptas dėmesys, jog pasirinktas **projekto „Atrask save“ įgyvendinimo modelis, kai kiekviena iš projektą įgyvendinančių institucijų projekto įgyvendinimui pasitelkė visose šalies savivaldybėse veikiančių partnerių tinklą, labiau pasiteisino LDB atveju**. Kadangi LDB dirbo su savo struktūriniais padaliniais – TDB skyriais – su kuriais turi įprastus bendradarbiavimo mechanizmus, jai tokią struktūrą palaikyti buvo paprasčiau. Tuo tarpu JRD projekto įgyvendinimui teko sukurti naują partnerių tinklą. Todėl jau projekto įgyvendinimo pradžioje JRD kilo iššūkis visose šalies savivaldybėse randant partnerius, kuriems darbas su jaunimu būtų pagrindinė veikla. Taip pat **JRD projekto įgyvendinimo metu nepavyko užmegzti ilgalaikio ryšio su atrinktomis partnerių organizacijomis**. Pagrindinis JRD dėmesys buvo skirtas tiesioginiam bendravimui su organizacijose įdarbintais JRD JGI koordinatoriais, tačiau su pačiomis partnerėmis organizacijomis glaudžiau bendradarbiaujama nebuvo, jų vaidmuo projekto įgyvendinime nebuvo aiškiai apibrėžtas. Pagrindine partnerių organizacijų funkcija tapo darbo vietos JRD JGI koordinatoriams suteikimas, **aktyviau į projekto įgyvendinimą partnerių organizacijos nebuvo įtrauktos**.

VEIKSMINGUMAS

Priemonę „Jaunimo užimtumo didinimas“ (07.4.1-ESFA-V-404) ir pagal ją įgyvendintus projektus „Atrask save“ ir „Naujas startas“ įvertinus veiksmingumo aspektu buvo nustatyta, jog **JRD įgyvendinta partnerių organizacijų atranka buvo atvira visoms suinteresuotoms organizacijoms, skaidri ir nediskriminuojanti**. Vis dėlto, nors atrankos metu prioritetas buvo teikiamas organizacijoms, kurioms darbas su jaunimu yra pagrindinė veikla, **tik apie pusę visų partnerėmis atrinktų organizacijų su jaunimu dirba nuolat**. Nors skirtingo tipo partnerių organizacijų pasiekti rezultatai statistiškai reikšmingai nesiskiria, tačiau **pastebėta tendencija, jog toms organizacijoms, kurioms darbas su jaunimu yra pagrindinė veikla, įgyvendinti projekto veiklas buvo lengviau**.

Atliktas vertinimas taip pat atskleidė, jog **svarbiausi veiksniai, lėmę konkrečios JRD partnerių organizacijos projekto įgyvendinimo sėkmę, buvo organizacijoje įdarbinto JRD JGI koordinatoriaus**

patirtis, kompetencijos ir palaikymas, kurio JRD JGI koordinatorius sulaukė iš kitų JRD partnerės organizacijos kolegų. Tačiau užtikrinti pakankamą įdarbinto JRD JGI koordinatoriaus kvalifikaciją ir patirtį JRD partnerėms organizacijoms buvo sudėtinga. Absoliučioje daugumoje (85 proc.) JRD partnerių organizacijų darbui projekte „Atrask save“ buvo priimti nauji, iki tol atrinktoje organizacijoje nedirbę, asmenys, kuriuos daugumai organizacijų reikėjo rinktis iš nedidelio skaičiaus kandidatų, iš kurių didelė dalis neturėjo reikiamos kvalifikacijos ir įgūdžių.

Dėl šios priežasties, **JRD JGI ir LDB JGI koordinatorių kompetencija ne visais atvejais buvo pakankama kokybiškam suplanuotų projekto „Atrask save“ veiklų įgyvendinimui užtikrinti.** Kai kuriais arba dauguma atvejų įgyvendinant projektą jautę patirties ar kompetencijų trūkumą nurodė 68 proc. JRD JGI koordinatorių ir 58 proc. LDB JGI koordinatorių. Kompetencijų ir patirties trūkumą dažniau jautė tie koordinatoriai, kurie projektą įgyvendino ne nuo jo pradžios, tačiau jau įsibėgėjęs projekto įgyvendinimui pakeitė iki tol projekte dirbusį koordinatorių.

Dauguma JRD JGI koordinatorių sulaukė pagalbos ir palaikymo iš kitų organizacijos kolegų, nors svarbu atkreipti dėmesį, jog **ši pagalba pakankamai efektyvi buvo tik tuo atveju, jeigu JRD partnerių organizacijai darbas su jaunimu yra nuolatinė veikla.** Tačiau pasitaikė ir atvejų, kai organizacijos, kurioje buvo įdarbintas vietos JRD JGI koordinatorius, kolėgos ne tik nepadėjo vietos JRD JGI koordinatoriui įgyvendinant projekto „Atrask save“ veiklas, tačiau ir kliudė kokybiškam darbui projekte, vietos JRD JGI koordinatoriaus laiką, kuris turėjo būti skirtas projekto veiklų įgyvendinimui, naudodami kitiems, su projekto įgyvendinimu nesusijusiems einamiesiems organizacijos darbams atlikti.

Atlikus vertinimą taip pat nustatyta, jog identifikuojant potencialius dalyvius ir įtraukiant juos į projekto „Atrask save“ veiklas vietos LDB JGI koordinatoriams sekėsi geriau nei JRD JGI koordinatoriams, kadangi visi jauni bedarbiai yra registruoti LDB duomenų bazėse ir reguliariai lankosi TDB skyriuose. Tačiau **JRD JGI koordinatoriai identifikuojami ir į projekto veiklas pritraukdami dalyvius susidūrė su iššūkiais.** Projekto įgyvendinimo pradžioje buvo svarstoma galimybė sujungti egzistuojančias įvairias duomenų bazes (pvz., gyventojų registro, LDB, švietimo įstaigų ir pan.) taip sukuriant galimybes iš turimų duomenų identifiкуoti ekonomiškai neaktyvius NEET jaunuolius. Vis dėlto, projekto įgyvendinimo eigoje tokios **duomenų bazės buvo nuspręsta nekurti, o JRD JGI koordinatoriai potencialių projekto dalyvių identifikavimui ir pritraukimui turėjo pasitelkti kitus būdus.**

Atliktas vertinimas atskleidė, jog **efektyviausi iš vietos JRD JGI koordinatorių taikytų potencialių projekto dalyvių identifikavimo ir pritraukimo būdų buvo proaktyvūs.** Geriausiai dalyvius identifiкуoti ir pritraukti į projekto veiklas sekėsi informaciją gaunant iš socialinių–ekonominių partnerių, bendradarbiaujant su jais, ieškant dalyvių gatvėje ir įprastose jaunimo susibūrimo vietose, lankantis įstaigose, kuriose jaunuoliai leidžia laiką, identifiкуojant jau į projektą įtrauktų jaunuolių su panašiais iššūkiais susiduriančius draugus. **Tačiau tokius proaktyvius dalyvių identifikavimo ir pritraukimo į projektą būdus taikė tik dalis vietos JRD JGI koordinatorių.** Minėtus potencialių projekto dalyvių identifikavimo ir pritraukimo būdus taikyti JRD JGI koordinatoriams trukdė patirties ir žinių stoka, nesaugumo jausmas tokius būdus taikyti dirbant po vieną, taip pat teisiniai asmens duomenų apsaugos iššūkiai (dėl teisinių apribojimų, pavyzdžiui, socialiniai–ekonominiai partneriai ne visada sutikdavo dalintis potencialių projekto dalyvių asmens duomenimis).

Tuo tarpu **viešinimo priemonės kaip būdas sužinoti apie projekto „Atrask save“ veiklas buvo aktualios apie 20 proc. projekto veiklų dalyvių.** Aktualiausias viešinimo priemonės buvo oficialiame JGI tinklapyje pateikiama informacija, viešinimas socialiniuose tinkluose. **Skelbimai per radiją, skrajutės, plakatai gatvėse ir vieši pristatymo renginiai dalyvių į projektą pritraukti praktiškai nepadėjo.**

Vertinimo metu buvo nustatyta, jog **tiek JRD, tiek LDB projekte „Atrask save“ teiktų paslaugų kokybė buvo gera. Siekiant užtikrinti JRD teiktų paslaugų kokybę, buvo skatinamas JRD JGI koordinatorių**

tarpusavio bendradarbiavimas, organizuojamos supervizijos, JRD JGI koordinatorių susitikimai su atsakingais JRD darbuotojais, kiekvienas JRD JGI koordinatorius turėjo jam paskirtą JRD darbuotoją, į kurį galėjo kreiptis visais kylančiais turinio ir administraciniais klausimais. Vis dėlto, **tiesioginė teikiamų paslaugų kokybės kontrolė nebuvo vykdoma** (t. y. JRD JGI koordinatoriaus individualus darbas su dalyviu stebimas ir vertinamas nebuvo). Taip pat **intensyvus JRD bendravimas su JRD JGI koordinatoriais ir pagalbos jiems teikimas vyko tik projekto „Atrask save“ įgyvendinimo pradžioje**, projekto įgyvendinimui įpusėjus JRD JGI koordinatorių bendradarbiavimas su JRD darbuotojais tapo daugiausia tik administraciniu tikrinimu, **projekto eigoje į jį įsitraukę JRD JGI koordinatoriai bei naujos partnerių organizacijos sulaukė mažiau dėmesio**, įsitraukti į projekto veiklas jiems dažniau padėjo ne JRD darbuotojai, o kiti JRD JGI koordinatoriai.

Siekiant užtikrinti LDB teiktų paslaugų kokybę buvo skatinamas LDB JGI koordinatorių tarpusavio bendradarbiavimas taip pat LDB JGI koordinatoriams buvo sudarytos galimybės nuolat konsultuotis su projekto vadovu, koordinatorių koordinatoriumi. Kokybės kontrolės tikslais, LDB specialistai vykdavo į patikras vietoje, išorės lektorių teikiamų paslaugų kokybę vertino patys LDB JGI koordinatoriai, dalyvaudami jų dalyviams vedamuose užsiėmimuose.

REZULTATYVUMAS

Priemonę „Jaunimo užimtumo didinimas“ (07.4.1-ESFA-V-404) ir pagal ją įgyvendintus projektus vertinant rezultatyvumo aspektu buvo nustatyta, jog **dauguma numatytų priemonės produkto ir rezultato rodiklių reikšmių jau buvo pasiektos vertinimo atlikimo metu**. Tačiau įgyvendinant projektus „Atrask save“ ir „Naujas startas“ **išsikeltų tikslų pasiekimą sunkino tai, kad sėkmingo dalyvio grįžimo į švietimo sistemą arba darbo rinką faktas buvo fiksuojamas tik per 28 dienas po jo dalyvavimo projekto veiklose pabaigos**. Pavyzdžiui, SODRA pateiktų duomenų analizės rezultatai parodė, jog be subsidijos per 6 mėnesius įsidarbinusių ekonomiškai neaktyvių jaunuolių dalis, lyginant su be subsidijos per 28 dienas įsidarbinusių tokių jaunuolių dalimi, padidėjo beveik 20 proc. punktų, tarp darbo rinkai nepasirengusių jaunų bedarbių per tą patį laikotarpį be subsidijos įsidarbinusių dalyvių padaugėjo kiek daugiau nei 20 proc. punktų, darbo rinkai pasiruošusių jaunų bedarbių tarpe dalyvių pasiektu rezultatu padidėjimas buvo lygus 26 proc. punktams. Net ir dalyvių pasiektus rezultatus per 2 mėnesius po dalyvavimo intervencijoje lyginant su pasiektais per 28 dienas po intervencijos pabaigos, skirtingose dalyvių grupėse jie yra 7–10 proc. punktų aukštesni.

Vertinant rezultatyvumą taip pat buvo fiksuoti **tam tikri rezultatams stebėti pasirinktų rodiklių trūkumai**. Pastebėta, jog, ypatingai ekonomiškai neaktyvių dalyvių atveju, **trūksta rodiklių, matuojančių kiekvieno dalyvio individualią pažangą**, kadangi labiausiai nuo darbo rinkos nutolusiems jaunuoliams priemonės finansuojamų veiklų dažnai neužtenka galutiniam rezultatui – integracijai į darbo rinką ar švietimo sistemą pasiekti, tačiau tai nereiškia, jog šie dalyviai dalyvaudami veiklose nepadarą jokios pažangos.

Atliekant vertinimą taip pat atkreiptas dėmesys, jog **reikėtų peržiūrėti rodiklių „R.B. 103 Bedarbiai dalyviai, kurie baigę dalyvavimą pradėjo mokytis, įgijo kvalifikaciją arba pradėjo dirbti, įskaitant savarankišką darbą“, „R.B. 106 Ilgalaikiai bedarbiai dalyviai, kurie baigę dalyvavimą pradėjo mokytis, įgijo kvalifikaciją, pradėjo dirbti, įskaitant savarankišką darbą“, „R.B. 109 Nestudijuojantys ir nesimokantys neaktyvūs dalyviai, kurie baigę dalyvavimą pradėjo mokytis, įgijo kvalifikaciją arba pradėjo dirbti, įskaitant savarankišką darbą“ skaičiavimo metodiką**. Nors šie rodikliai turėtų atspindėti priemonės veiklų dalyvių pasiektą rezultatą, tačiau šiuo metu skaičiuojant šių rodiklių reikšmes kaip rezultatyviai baigę intervenciją skaičiuojami ir tie dalyviai, kurie pradėjo dirbti arba mokytis su subsidija (t. y. dalyvauja antrinės intervencijos veiklose). Taigi **šiuo metu minėti rodikliai**

atspindi ne tik dalyvių pasiektą rezultatą, bet ir tiesiog dalyvavimo antrinės intervencijos veiklose faktą.

Išanalizavus LDB pateiktus dalyvių demografinius duomenis, nustatyta, jog **projektų „Atrask save“ ir „Naujas startas“ dalyviai pagal charakteristikas buvo panašūs**. Tipinis dalyvis buvo 18–25 m. vyras arba moteris, turintis (-i) vidurinę išsilavinimą arba vidurinę išsilavinimą ir profesinę kvalifikaciją. Šis projekto dalyvis buvo bedarbis, tačiau palyginti neilgą laikotarpį – iki 6 mėnesių, nepriklausantis socialinės rizikos grupėms. **Nuo tipinio projektų dalyvio šiek tiek skiriasi JRD veiklų dalyvis** – tai dažniau turintis tik pagrindinį išsilavinimą ir priklausantis socialinės rizikos grupėms jaunuolis.

Vertinime analizuojant projektų dalyvių charakteristikas taip pat atkreiptas dėmesys, jog nepaisant to, kad į projekto „Atrask save“ veiklas, ypatingai vykdytas JRD, buvo siekiama pritraukti toliausiai nuo darbo rinkos esančius jaunuolius, **nemaža dalis į JRD projekto „Atrask save“ veiklas pritrauktų dalyvių nėra priskirtini prie toliausiai nuo darbo rinkos esančių jaunuolių**. Apie trečdalis į švietimo sistemą, darbo rinką grįžusių arba kvalifikaciją įgijusių ekonomiškai neaktyvių jaunuolių grupėje priskirtini santykinai geresnėje padėtyje esantiems dalyviams, kurie projekto „Atrask save“ veiklose dalyvavo trumpiausią galimą laiką. Dažniausiai tai buvo dalyviai, norintys kuo greičiau dalyvauti projekto „Naujas startas“ veiklose, kai kuriais atvejais jau net turintys darbdavį, kuris tiesiog paskatino jaunuolį pasinaudoti galimybe gauti darbo užmokesčio subsidiją.

Vertinant dalyvių po dalyvavimo projektų veiklose susirastų darbo, mokymosi ir praktikos ar stažuotės vietų kokybę nustatyta, jog **dauguma darbo vietų, kuriose po projekto veiklų pabaigos pradėjo dirbti projektų veiklų dalyviai, atitiko minimalius kokybiškos darbo vietos kriterijus** (atitiko dirbti pradėjusių dalyvių kompetencijas, išsilavinimą, ankstesnę darbinę patirtį, darbo vietos atžvilgiu turėtus lūkesčius, dirbti pradėjusių dalyvių sveikatos būklė leido dirbti visa reikalaujama apimtimi, o kelionė iki darbo vietos ir atgal neviršijo 3 val. per dieną). **Dauguma po dalyvavimo projekto veiklose dalyvių susirastų mokymosi ir praktikos (stažuotės) atlikimo vietų taip pat buvo geros kokybės ir turėjo didelę naudą dalyviams vėliau įsitvirtinant darbo rinkoje**. Tačiau, vertinant po dalyvavimo projekto veiklose dalyvių susirastų darbo vietų kokybę, **atsižvelgiant į šiose darbo vietose įsidarbinusių dalyvių gautą darbo užmokestį, matoma, jog jis buvo žemesnis nei vidutiniškai šalyje**. Po dalyvavimo priemonės veiklose įsidarbinę dalyviai rečiau nei vidutiniškai šalyje gavo didesnę nei vidutinę darbo užmokestį ir dažniau nei vidutiniškai šalyje minimalų arba mažesnę nei minimalų darbo užmokestį. Vis dėlto, minėtų projektų dalyvių darbo užmokesčio pasiskirstymo atotrūkį nuo bendro darbo užmokesčio pasiskirstymo šalyje pirmiausia reikėtų sieti su santykinai mažesne šių projektų dalyvių darbo patirtimi, o ne jų susirastų darbo vietų kokybe.

Atskirai įvertinus subsidijuojamose darbo vietose įsidarbinusių projekto „Naujas startas“ dalyvių atlyginimą subsidijos gavimo laikotarpiu nustatyta, jog **su subsidija įsidarbinusių dalyvių subsidijos skyrimo laikotarpiu gautas darbo užmokestis buvo net šiek tiek mažesnis nei tų dalyvių, kurie po dalyvavimo priemonės veiklose įsidarbino nesubsidijuojamoje darbo vietoje**. Tai rodo, jog darbo užmokesčio subsidija ją gavusiems dalyviams aukštesnės kokybės darbo vietų susirasti nepadėjo ir jų gaunamo darbo užmokesčio nepadidino (t. y. buvo naudinga darbdaviams, kurie turėjo galimybę padengti dalį įprastai darbuotojams mokamo darbo užmokesčio subsidijos lėšomis).

POVEIKIS

Analizuojant specialaus asignavimo JUI poveikį tikslinei grupei buvo nustatyta, jog po dalyvavimo pirminės intervencijos projekte „Atrask save“ **į švietimo sistemą, darbo rinką grįžo arba kvalifikaciją įgijo (toliau – rezultatyviai intervenciją baigę) 43 proc. ekonomiškai neaktyvių jaunuolių, be subsidijos įsidarbino 13 proc.** Tarp darbo rinkai pasirengusių dalyvių apskritai rezultatyviai pirminę intervenciją baigė

apie pusė jaunuolių, o be subsidijos dirbti pradėjo apie 20 proc. Tarp darbo rinkai nepasirengusių dalyvių rezultatyviai pirminę intervenciją baigusiu buvo 48 proc., o be subsidijos įsidarbino 18 proc.

Tačiau taip pat nustatyta, jog **pirminės intervencijos projekto veiklose praleistas laikas įtakos dalyvių rezultatams neturi.** Darbo rinkai pasirengę bedarbiai jaunuoliai, nepriklausomai nuo to, ar dalyvavimą projekte „Atrask save“ baigė rezultatyviai, projekte praleido mažiau laiko negu darbo rinkai nepasirengę jaunuoliai – apie 46 val. Nepasirengę, vėlgi, nepriklausomai nuo to ar dalyvavimą projekte baigė rezultatyviai – apie 70 val. Į darbo rinką arba švietimo sistemą po pirminės intervencijos grįžę arba kvalifikaciją įgiję ekonomiškai neaktyvūs jaunuoliai projekte vidutiniškai praleisdavo mažiausiai iš visų tikslinių grupių – 21 val., o dalyvavimą projekte nerezultatyviai baigę – 54 val. **Tai dar kartą parodo, kad nemaža dalis į projekto „Atrask save“ veiklas pritrauktų ekonomiškai neaktyvių jaunuolių nebuvo tie, kuriuos būtų galima priskirti atsiskyrusių ar nepasiekiamų jaunuolių pogrupiams.**

Ekonomiškai neaktyvūs dalyvavimą projekte nerezultatyviai baigę jaunuoliai dažniau priklausė socialiai pažeidžiamoms grupėms, gyveno kaimiško tipo savivaldybėse, turėjo santykinai prastesnį išsilavinimą. Darbo rinkai pasirengę ir rezultatyviai dalyvavimą projekte baigę jaunuoliai išvardytomis charakteristikomis nesiskiria nuo šiai tikslinei grupei priskiriamų, tačiau dalyvavimą projekte nerezultatyviai baigusiu jaunuolių. Tas pats pasakytina ir apie darbo rinkai nepasirengusius jaunas bedarbius. Taigi ekonomiškai neaktyvių jaunuolių atveju jų charakteristikos turėjo įtakos pasiektiems rezultatams, o darbo rinkai pasirengusių ir nepasirengusių jaunuolių atveju jų pasiektus rezultatus lėmė kiti, su asmeninėmis šių dalyvių charakteristikomis nesusiję, veiksniai.

Po antrinės intervencijos be subsidijos dirbti pradėjo **24 proc. ekonomiškai neaktyvių, 34 proc. darbo rinkai pasirengusių ir 17 proc. darbo rinkai nepasirengusių** jaunuolių. **Didžiausia dalis antrinės intervencijos dalyvių be subsidijos įsidarbino po dalyvavimo priemonių „Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas“, „Įdarbinimas subsidijuojant“, „Pameistrystė“ ir „Savarankiško užimtumo rėmimas“ veiklose,** kurias baigę jau per 28 dienas be subsidijos dirbti pradėjo daugiau nei 90 proc. šiose priemonėse dalyvavusių NEET jaunuolių. Po dalyvavimo priemonių „Profesinis mokymas“ ir „Stazuotė“ veiklose per 28 dienas be subsidijos įsidarbino mažesnė jose dalyvavusių jaunuolių dalis (atitinkamai 45 ir 55 proc.). Visgi, svarbu atkreipti dėmesį, jog **didesnė po dalyvavimo subsidijuojamo įdarbinimo priemonėse be subsidijos įsidarbinusių dalyvių dalis yra natūrali,** todėl, kad šias priemones renkasi dalyviai, kurie jau yra pasiruošę darbo rinkai, turi reikiamas kompetencijas ir nori jas pritaikyti praktikoje.

Vertinimo metu taip pat nustatyta, jog vien tik pirminės intervencijos metu teiktos orientavimo į savarankišką veiklą paslaugos, vėliau neskiriant subsidijos verslo pradžiai, nepasiteisino ir jas gavusių dalyvių savarankiško užimtumo rodiklių nepagerino. **Tuo tarpu antrinės intervencijos metu siūlyta „Savarankiško užimtumo rėmimo“ priemonė buvo sėkminga.** Tarp visų dalyvių, dalyvavusių antrinėje intervencijoje, per 28 dienas po dalyvavimo intervencijoje pabaigos savarankišką veiklą pradėjo apie 21 proc. dalyvių, o tarp tų, kurie dalyvavo priemonėje „Savarankiško užimtumo rėmimas“, savarankišką veiklą pradėjusių buvo ne mažiau nei 88 proc.⁸

⁸ Čia svarbu atkreipti dėmesį, jog šis skaičius iš tiesų turi būti lygus arba artimas 100 proc., nes dalyviams finansavimas buvo skiriamas tik tuo atveju, jeigu jie įsteigia darbo vietą sau, tačiau, kadangi SODRA duomenyse kai kurie savarankišką veiklą pradėję ir įmonę įsteigę bei patys joje įsidarbinę asmenys galėjo būti pažymėti kaip samdomi darbuotojai, skaičiavimuose jų negalima matyti kaip pradėjusių savarankišką veiklą ir tai šiek tiek iškreipia galutinį rezultatą.

FINANSINIS EFEKTYVUMAS

Atliekant vertinimą identifiukuota, jog **tipinio ekonomiškai neaktyvaus ir rezultatyviai dalyvavimą pirminėje intervencijoje baigusio jaunuolio įkainis** (365 Eur, eliminavus ypatingai greitai dalyvavimą projekto „Atrask save“ veiklas baigusią dalyvių įtaką) **yra žymiai mažesnis už darbo rinkai pasirengusio ir rezultatyviai dalyvavimą intervencijoje baigusio** (569 Eur) **bei darbo rinkai nepasirengusio ir rezultatyviai dalyvavimą intervencijoje baigusio** (864 Eur) **jaunuolio įkainius**. Po pirminės intervencijos projekto per 28 dienas be subsidijos pradėjo dirbti daugiausia darbo rinkai pasirengusių jaunuolių (lyginant su kitomis tikslinėmis grupėmis).

Tarp projekto „Naujas startas“ dalyvių darbo rinkai pasirengusių jaunuolių grupės vieno dalyvio įkainis buvo mažiausias ir siekė 2 746 Eur, vieno **darbo rinkai nepasirengusio dalyvio** – 4 348 Eur, **ekonomiškai neaktyvaus dalyvio** – 3 848 Eur. Po antrinės intervencijos projekto per 28 dienas be subsidijos dirbti pradėjo daugiausia darbo rinkai pasirengusių jaunuolių (lyginant su kitomis tikslinėmis grupėmis). Turint šiuos tiek pirminės, tiek antrinės intervencijos duomenis, galima daryti išvadą, kad **darbo rinkai pasirengusių jaunuolių grupėje paslaugos buvo teikiamos efektyviausiai** (didžiausia dalis įsidarbinusių, mažiausias vieno dalyvio įkainis). Tačiau taip pat svarbu atkreipti dėmesį, kad ekonomiškai neaktyviems ir darbo rinkai nepasirengusiems jaunuoliams natūraliai reikia daugiau investicijų tam, kad pasiektų tokį patį rezultatą.

TVARUMAS

Įgyvendinant projektus tiek JRD, tiek LDB pradėjo teikti naujas, iki tol neteiktas, paslaugas (pvz., siauros srities specialistų paslaugos, galimybė mokytis pameistrystės forma, stažuotčių finansavimas), **išplėtė jau anksčiau teiktų paslaugų** (pvz., savanorystės) **mastą, pakeitė paslaugų teikimo pobūdį** (pvz., jaunuoliams skirta daugiau individualaus dėmesio). Tačiau, atlikus vertinimą nustatyta, jog **šių naujų paslaugų ir praktikų tęstinumas pasibaigus projektams nebus pakankamai užtikrinamas**. Dauguma JRD JGI koordinatorių (77 proc.) ir LDB JGI koordinatorių (93 proc.) projektą „Atrask save“ įgyvendinusiose JRD partnerių organizacijose ir TDB skyriuose nebedirba. Tvarus JRD partnerių organizacijų tinklas, kuriuo būtų galima remtis ir vėliau, įgyvendinant kitas panašaus pobūdžio veiklas, sukurtas nebuvo, JRD partnerėmis įgyvendinant projektą buvusios organizacijos savarankiškai tęsti pradėtas veiklas nėra įgalintos, o LDB atveju nors kai kurios paslaugos (pavyzdžiui, siauros srities specialistų paslaugos, grupiniai užsiėmimai, profesinis mokymas, stažuotės, pameistrystė, subsidijuojamo įdarbinimo paslaugos) bus toliau teikiamos įgyvendinant naujus jauniems bedarbiams skirtus projektus, tačiau jų teikimas taip pat bus finansuojamas iš ES struktūrinių lėšų, taigi tvarūs, nacionalinėmis lėšomis finansuojami, tokių paslaugų teikimo mechanizmai nebus sukurti.

Apibendrinus priemonės veiklų dalyvių pasiektų rezultatų tvarumą, nustatyta, jog **trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu priemonės veiklų dalyvių išsilaikymo darbo rinkoje rodikliai yra aukšti** (bent 3 mėnesius darbo rinkoje išlikusių dalyvių dalis siekia apie 83–97 proc., bent 6 mėnesius darbo rinkoje išlikusių dalyvių dalis siekia apie 53–71 proc.), **tačiau ilguoju laikotarpiu** (vertinant bent 9 mėnesius darbo rinkoje išsilaikiusius dalyvius) **šie rodikliai stipriai krenta ir darbo rinkoje išsilaiko tik nuo trečdaliai iki pusės visų po dalyvavimo priemonės veiklose įsidarbinusių arba savarankišką veiklą pradėjusių dalyvių**. **Po dalyvavimo projekte „Naujas startas“ įsidarbinusių arba savarankišką veiklą pradėjusių dalyvių išsilaikymo darbo rinkoje rezultatai yra geresni nei tų, kurie įsidarbino arba savarankišką veiklą pradėjo po dalyvavimo projekto „Atrask save“ veiklose.**

Atliktas vertinimas taip pat parodė, jog tarp dalyvių, kurie įsidarbino arba savarankišką veiklą pradėjo po dalyvavimo projekto „Atrask save“ veiklose, **stabiliausiai darbo rinkoje įsitvirtina pasirengę darbo rinkai bedarbiai dalyviai, mažiausiai stabiliai – nepasirengę darbo rinkai bedarbiai dalyviai**. Darbo

rinkai pasirengę bedarbiai dalyviai taip pat darbo rinkoje vidutiniškai išsilaiko ilgiausią mėnesių skaičių bei ilgiausiai nepertraukiamai dirba vienoje darbovietėje. Po dalyvavimo projekto „Naujas startas“ veiklose **stabiliausiai darbo rinkoje įsitvirtina tie dalyviai, kurie dalyvavo priemonėje „Savarankiško užimtumo rėmimas“ bei priemonėje „Įdarbinimas subsidijuojant“**, tačiau vienoje darbovietėje be pertrūkių ilgiausiai išsilaiko tie dalyviai, kurie įsidarbino arba savarankišką veiklą pradėjo po dalyvavimo priemonėse „Savarankiško užimtumo rėmimas“ arba „Profesinis mokymas“.